

Üniversiteler Yarı Açık Cezaevleri

24 Kasım 2014
Kerem Altıparmak

Ak-Saray tartışmaları bize bir binanın bir mekan, beton, demir olmaktan çok daha fazla bir şey olduğunu bir kez daha hatırlattı. Bir mekan içine girebilenler, giremeyenler, davet edilenler ve edilmeyenleri ile aynı zamanda bir sınırı ifade ediyor.

Ancak siyasi simge ve sınır olma sadece Saraylarla özgü bir özellik değil. Tüm mekanlar ve özellikle kamusal alanlar aynı özelliği taşıyor. Bu yazıda o mekanlardan birinden, herkesin özgürce girmesi gerektiğinin kabul edildiği bir türünden bahsedeceğim; üniversitelerden. Üniversiteler arasından da sadece birinin mekanını seçeceğim örnek olarak, en iyi bildiğimi. Bununla birlikte, bahsedeceğim mekan sadece bir sembol, hikayesi de Türkiye'deki tüm üniversiteler için aşağı yukarı aynı.

20 yılı aşkın bir süredir, çeşitli aralar vermiş bulunmakla birlikte, her gün Ankara Üniversitesi'nin Cebeci Kampüsü'ne gidiyorum. Bu Kampüs'te önce Hukuk Fakültesi'nde öğrenci sonra Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde akademisyen oldum. Aynı Kampüs'te İletişim ve Eğitim Fakülteleri de var. Çoğunuz muhtemelen bu Kampüs'ü yılda birkaç kez "çıkan olaylar" nedeniyle duyuyorsunuz.

Birçok üniversite kampüsü gibi Cebeci de yarı açık cezaevi kompleksine benziyor. Dört bir yanı insanın atlayamayacağı yükseklikte demir parmaklıklarla çevrili. Ankara'nın en eski okulları olan Hukuk ve Siyasal Bilgiler Fakülteleri'nin tarihi merdivenli girişleri on yıllardır demirlerle kapatılmış durumda. Herhalde Dünyanın en uzun süreli kullanılmayan merdivenleri seçilebilir buralar.

Tıpkı bir cezaevi gibi küçücük bir kapıdan geçerek girebiliyorsunuz içeri. O kapının önünde siyah kıyafetli özel güvenlik görevlileri bekliyor. Her sabah "öğrenci kimlikleri, kimlikleri görelim" diyorlar. Mekanın içine tamamen yabancı olan kişilere, süzgeç görevi verilmiş durumda. Caydırıcı bir rolleri olduğu kesin. Kampüste beni ziyaret eden bir arkadaşım, bu soruyla muhatap olmamak için sen kapını önüne gelsen diyor her seferinde. Siyasal muhalif bir yer olduğu için kimliğini göstermeyen de oluyor ama çoğunlukla kimlikler gösteriliyor. İki dönem öncenin Rektörü bir de kartlı giriş sistemi öngörmüştü ama neyse ki o uygulamaya koyulamadı. Bunu uygulayan kampüsler de var tabii Türkiye'de.

İçeri girdiğinizde yine bir cezaevini aratmayacak şekilde her yerde kameralar görüyorsunuz. Attığınız her adım, bilmediğiniz gardiyanlarınız tarafından izleniyor. Aynı anda 5-6 kamera tarafından çekilebildiğiniz noktalar var. Bu görüntüleri, kimin, ne zaman ve ne amaçla izlediğini de bilmiyorsunuz. Her an karşınıza çıkabilir. Bununla da yetinilmemiş olacak ki, binaların içine de kamera koyma konusunda devamlı bir talep var. Eminim ki bazı yerlerde koyulmuştur da.

Yine hapishanelerde olduğu gibi çok kalabalık bir nüfus var. Artırılan kontenjanlarla, muhtemelen Kampüsün öğrenci nüfusu 20-25 bini bulmuş durumda. Çalışanları, dışarıdan gelenleri de eklerseniz kantinci olmanın ne kadar karlı bir iş olduğunu hesaplayabilirsiniz. Tıpkı cezaevi gibi yasak olan şeyler var Kampüs'te, içki içemezsiniz mesela.

En önemlisi de isyan çıktığı zaman hapishanelere jandarmanın girdiği gibi dışarıdan polis içeri girer ve öğrenciler ve hocaları gazlar, gözaltına alır ve çıkar. Bu o kadar olağanlaşmış kabul ediliyor ki, bir gazetede çıkan habere yollanan tektepte "Üniversitemizde aşağıda belirtilen birimizde bugün, bazı öğrenci gruplarının özel güvenlik görevlilerimize aktif direnişi, yöneticiler ve özel güvenlik görevlilerinin müdahalelerine rağmen önlenemeyen olaylar ile yaşanabilecek istenmeyen olay ve çatışmaların önlenilmesi amacıyla, **mekan içerisinde ve dışında güvenlik tedbirlerinin acilen alınması ve iç mekanlarda yeteri kadar emniyet personelinin görevlendirilmesi konusunda gereğini** saygılarımla arz ederim" ifadelerinin "**rutin bir tedbir**" yazısı olduğu ifade edilebiliyor.^[1] Yani rutin olarak polise yazı yollanır, polis de istediği zaman içeri girebilir deniyor kısaca.

Yarı açık cezaevi diyoruz çünkü akşamları kalkıp evimize gitme hakkımız var. Öte yandan, yarı açık cezaevleri bilindiği gibi nispeten daha hafif suçlar için kullanılıyor. Üniversite çalışanları ise müebbede mahkum. O kadar fark da olacak tabii.

Mekanın Dili: Akademik Sıgılık

Mekan hakkındaki bu saptamamızın tabii ki bir de içeriğe ilişkin bir karşılığı var. Cezaevinde yazılan çizilen hapishane yönetiminin denetiminden geçiyor. Üniversitelerde de gizli bir el var. Yazdıklarınızı, düşündüklerinizi takip ediyor. Bu nedenle, akademisyenler netameli konulara dalmıyor. Eleştirel bir dil kullanmaktan kaçınıyor. Çoğu zaman oto-sansür gereksiz yazışmaları önlemeye yetiyor ama yetmediği durumda da bir şekilde adli, idari bir soruşturmayla gereği yapılabiliyor. Öyle ki Üniversitelerin suskun olduğunu söyleyen YÖK Başkanı'nın da ömrü çok uzun olmuyor. Çok da sorun çıkarmamasına rağmen onun görevi bitiyor, yerini "Üniversiteler susturulmuş diyemem ama isteksiz" diyen^[2] alıyor.

Peki nedir Üniversiteleri yarı açık cezaevine çevirmenin gerekçesi? Tüm siyasi konularda olduğu gibi güvenlik paranoyası. Cebeci Kampüsü "yine karıştı", "karşıt görüşlü öğrenciler birbirine girdi" haberleri. 30 yıldır bir kaç nesil öğrencinin geçtiği muhtemelen küçük bir kısmının siyasi etkinliklere katıldığı üniversitelerde bu korku hiç bitmiyor. Tersine, yıllar geçtikçe duvarlar yükseliyor, güvenlik önlemleri artıyor. Nesiller değişiyor ama değişen nesiller içerisindeki "çok tehlikeli" olan zincirleme bir grup, üniversiteleri yönetenlere göre hayatımızı karartmaya yetiyor. Bu insanların, neden şikayet ettiğini, 30 yıldır araştırın, buna demir parmaklık, kamera ve çevik kuvvet dışında önlem öneren, bulan bir tek yönetici yok. Sorunun nasıl çözüleceği bulunmuş nasıl olsa, güvenliği biraz daha biraz daha artırmak.

Şüphesiz, üniversite yöneticisi olanlar bu vehamet durumu görmüyor olamaz. Her birinin bir dönem bulunduğu Batı Üniversitelerinin hiçbirinde böyle paranoyak bir güvenlik önlemi yok çünkü. Bir şehir kampüsünün bir şehir hapishanesine döndüğü bir örnek de. Bizim öğrencilerin oradaki öğrencilerden daha manyak, daha sağlıksız, daha tehlikeli olduğunu ortaya koyan herhangi bilimsel bir veri de.

İçerisi kalabalıklaşıırken, duvarlar, demirler, teknolojik takip mekanizmaları giderek artıyor. Çevik kuvvet dakikasında müdahale ediyor ama aslında onların olduğu bir yerde Üniversitenin olmayacağı açık. Üniversitenin olmadığı yerde ilk 500'e girme iddiaları da o kadar anlamsız kalıyor ki. Maaş artışıyla, performans primleri ile Senatolarda citation indexte yayın yapın yönünde alınan kararlarla Üniversitenin değiştirilmesi mümkün değil. Üniversiteler o demirlerin arkasına sıkıştıkça isterseniz Harvard ölçütlerini getirin bu mekanlar Üniversite olmayacak.

O demirler ve kameralar orada durdukça, disiplin yönetmeliği de değişmeyecek, Rektörlerin ve YÖK otoriterliği de. Boşuna beklemeyelim, Üniversitelerin olmadığı yere özgürlük hiçbir zaman gelmeyecek. Akademi özgürlüğü için ise o duvarların, demirlerin yıkılması, mekanların ve Üniversitenin ruhunun özgürleşmesinden başka çare yok.

^[1] Cumhuriyet Gazetesine Ankara Üniversitesi Rektörlüğü tarafından yollanan yazıda ileri sürülen bu görüş için: <https://haber.sol.org.tr/yazarlar/ozgur-aydin/bir-rutin-polisin-universite-iskali-98704>

^[2] Yeni YÖK Başkanı Yekta Saraç'ın açıklaması için: <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/universiteler-susturulmus-diyemem-ama-isteksiz-27587215>